

פורים

1 [תרצ"א]

10. מצינו ב' ימים ל' ימים הנזכר

2 [תרצ"ב]

5

נפשו על קדושת שמו ושיתפרסם כבוד שמו בעולם. זה תליא במחייית עמלק. והכלל כי בני ישראל הם זרע יעקב. ובחינת יעקב הוא בתוך בני ישראל בכל דור ודור שנקרא ישראל. וזה פירוש שמע ישראל בקריאת שמע שמיחדין להיות אחד. ואז נאמר¹⁰ ושמנו קראת בשמך. ולכן מחייית עמלק תליא באהבת בני ישראל. וכן כתוב לך כנוס בו כל היהודים בו (אסתר ה, טו). ולכן נקרא איש יהודי יחידי בו¹¹. שעל ידו נתאחדו כל בני ישראל. והוא היה כלל כולם. ונקרא יהודי על שם כל היהודים:

6

לעשות אותם ימי משתה ושמחה (אסתר ט, כב). ואיך. רק כמו שכתוב (שם כח) נזכרים ונעשים. שעל ידי הזכירה מתעוררים הימים ונעשים ימי משתה ושמחה. ופירוש הזכירה בכל איש ישראל להתבונן בנס ולהתדבק בו יתברך מאהבת הנס. כי זכירה הוא בעומק הלב. במקום שאין שם שכחה. וכפי מה שזכר למטה בלב איש ישראל. כמו כן נתעורר למעלה.

10

2 [תרצ"ב המ"ד]

להזכירנו שלא לחטוא כדי שלא יבוא עמלק. כן יש לנו לבקש זכור ה' לבני אדום (תהלים קל"ז, ז) כדי שיתפרסם כבוד שמו ומלכותו שלא יתעכב על ידי אורו הרשע. ושמו יתברך היא התורה שכולה שמוותיו של הקב"ה⁴. וכסאו הוא ירושלים ובית המקדש⁵. לכן אחר מפלת המן זכו לתורה לכן אחר סיון שהרגישו ביום מתן תורה התגדלות שמו יתברך על ידי מפלת המן הרשע. היה להם אחר כך השמחה בשלימות כמו שכתוב (אסתר ה, טו) ליהודים היתה אורה בו. הכל כתוב רק אחר זמן מתן תורה. דלכאורה היה צריך להיות בעת תליית המן. רק שעיקר השמחה שלהם היה מה שזכר על ידי זה להתורה ולהתגדלות שמו יתברך. וכן נבנה אחר כך בית שני שהוא שלימות הכסא כנ"ל. וכתוב היתה בו כי באמת כל זה אות על חיבתן של בני ישראל כי לעולם יש קדושה בישראל ורק הרשעים במועדיהם מחשיכין שלא יוכל להתגלות הקדושה בעולם כמו שכתוב⁶ שאין שמו שלם בו עד שימחה שם עמלק. כמו כן אינו יכול להתגלות קדושת ישראל רק על ידי מחייית עמלק. לכן כתיב היתה שנתגלה עתה שהיה האורה והשמחה בבני ישראל. רק שאינה יכולה להתגלות כנ"ל. רק אחר כך כתיב (שם טו) ומרדכי יצא בלבוש מלכות בו הכל כנ"ל שאחר מחייית עמלק יוצא מהכח אל הפועל כנ"ל:

11

10 יאורייתא כלא שמת דקדשא בריך הוא (והדר חז"ל קבר ע"א) וכן זולת לך מלה באורייתא דלא רשם בה שמת קרישא עלאה (והדר חז"ל עב ע"א). וכן אורייתא איהו שמת דקדשא בריך הוא (תיקרוז י, כו ע"א).
11 מוכן לשבתך פעלת ה' מקדש ה' כענין דין - מוכן לשבתך, זה אחר מן הדברים שכסא של משה מוכן כענין כסא של מעלה. וכן הוא אמרו ה' בדיכל קדוש, ה' בשמים כסאו, ואמר בנה בניתי בית ובל לך, מוכן לשבתך עלמתי (מכילתא בשלח מסכתא דרשרה י).

3

מזה שתקנו בימים אלו משלוח מנות ומתנות. שלא מצינו במקום אחר. נראה כי כל הכח נגד עמלק ימ"ש הוא התאחדות בני ישראל כמו שכתוב (אסתר ט, טו) נקהלו ועמוד על נפשם. וכן כתוב⁷ כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו ואלפיו. והפירוש כמו שכתבו חז"ל⁸ נשבע הקב"ה שאין שמו וכסאו שלם עד שימחה זרע עמלק. ובני ישראל הם שמו יתברך כי בני ישראל מקדשין ומגדלין שם שמים בעולם. וכפי התאחדות בני ישראל מתרבה ומתגדל כבוד שמו כמו שכתוב (תהלים טו, לה) תנו עוז לאלקים. ולכן קודם קריאת שמע מוזכרין לשמך הגדול⁹ ופירושו שהוא זכירת עמלק. כי קודם שמיחדין בני ישראל בקריאת שמע שמכניס כל אחד עצמו בכלל ישראל ומקבל עול מלכות שמים ורוצה למסור

4

8 "כי די כל סה יה מלחמה לה בעמלק מדור דור" נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם, עד שימחה שמו של עמלק כולו (רש"י שמות יז, טו ויה י"ד ע"פ תנחומא תצא, יא ועין בגור אריה שם ט"ק יג).
9 תפילת שחרית ברכות ק"ש, ברכת אהבה - וקרבנות מלכנו לשמך הגדול טלה באמת באהבה...

[תרס"א]

7

ליהודים היתה אורה¹ (אסתר ה, טו) זו תורה. הגם שכבר קבלנו את התורה. אבל צריכין להיות דבוקים בתורה. ועל זה אמרו חכמים² במ"ח דברים התורה נקנית בהם שעל ידי הדברים הללו מתחברים אל התורה. זה שכתוב היתה אורה. הויה וקנין. ואיתא בגמרא³ מ"ח נביאים היו לישראל. וכולם לא החזירום למוטב עד שיועוה זו בפורים. ואותן מ"ח נביאים מכוונים למ"ח דברים שהתורה נקנית בהם. וכמו שהוא בפרט. כן כלל ישראל היה הכנה שלהם כח אלה המ"ח נביאים שבאו להחזירין למוטב. זה הדביקות אל התורה שנקראת טוב. והקב"ה טוב ומטיב פרשנו במקום אחר⁴ שמלבד שנתן לנו התורה שהיא לקח טוב. אבל במתן תורה הדביק אותנו להיות בעצם תורה כמו שכתוב⁵ וחיי עולם נטע בתוכינו. ועשה אותנו טובים. וזה חלק התורה שבעל פה שהוא בנפשות בני ישראל בעצם. אך ענותונו היו מבדילים. ובפורים החזירנו למוטב להיות דבוקים בתורה. וזה שכתוב⁶ הדר קבלוה בימי אחשוורוש. פירש רש"י ז"ל מאהבת הנס. פירוש על ידי הנס נתעורר האהבה שיש בלכות בני ישראל אל התורה. וזה בא על ידי מפלת המן ועמלק. כי עמלק וכת שלו עומדין רק לבטל זו האהבה מלכות בני ישראל. וגם מעולם היה עומד על הפרק ויבוא עמלק בעוד שהיו בני ישראל מוכנים לקבלת התורה. שזה היה המכוון של גאולת מצרים. בהוציאן את העם ממצרים תעבדו את האלקים בו' ההר הזה (שמות יג, יב). וזה סמיכת גאולה לתפלה.

[תרס"א המ"ד]

וזה הרשע עמד בדרך להפסיק בין גאולה לתפלה. לכן המצוה לזכור השנאה שלו⁷. ובכל עת שיש מחייית עמלק יש לבני ישראל אחיזה בתורה. כמו שכתוב (שבידא א, ח) בית יעקב אש ובית יוסף להבה. זה התלהבות בני ישראל אל התורה שנאמר (ידמיה כג, כט) כה דברי כאש. ואז ובית עשו לקש. ובימי הפורים יש ב' הישועות. מפלת עמלק וקבלת התורה. ויש לשמוח בב' הדברים. ארור המן⁸ מקודם בחינת סור מרע אחר כך ברוך מרדכי. וגם בכל שנה מתעורר ב' הדברים על ידי הזכירה שלמטה. כמו שכתוב (אסתר ט, כח) נזכרים ונעשים. וכתוב (שם כב) לעשות אותם ימי משתה. פירוש על ידי הזכירה נעשים ימי משתה ושמחה:

[תרמ"ב]

עיקר התנגדות עמלק הוא להתורה כמו שכתוב (אסתר ג, ח) ודתייהם שונות. דתייהם כיוון גם על תורה שבעל פה שיכולין בני ישראל בכחם לחדש טעמי תורה כמו שכתוב¹ וחיי עולם נטע בתוכינו. לכן אחר מחייית עמלק יש קבלת התורה. וזה נוהג בכל שנה כמו שכתוב (שמות יז, טו) מלחמה לה' בעמלק מדור דור. פירוש כמו שיש הארות חדשות לישראל בכל עת ובכל דור כן יש התנגדות בכל עת. כמו שכתבו חז"ל² נשבע הקב"ה שאין שמו שלם וכסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק ימ"ש וזכרו במהרה. לכן אין להיבר זה הפסק. ויש לנו לבקש ולשמוח במפלת עמלק וזרעו. כדי שיתפרסם כבוד שמו יתברך בעולם. וכמו שרמזו חז"ל³ בציווי זכור. כי כוננת התורה

11

בפורים הוא עת תשובה כמו דאיתא¹ שיום הכפורים ופורים הוא ענין אחד ע"ש בתקונים. כי הנה כל הנסים שנעשו לבני ישראל. היו מצד זכות מעשיהם הטובים שהם מוכנים לנסים. אבל בפורים היה באמת גזירה בשמים בו' רק על ידי תשובה זכו לנס. לכן איתא² שכל המועדות בטלן ופורים לא יתבטל. כענין³ במקום שבעלי תשובה עומדין בו'. ועתה על ידי שמחה יכולין לבוא לבחינת תשובה. מה שבאים ביום הכפורים על ידי העינוים:

נראה כי נס דפורים היה הכנה לבית שני כי היה צריך להיות כח ועוז לבני ישראל. ועל ידי הנס נגבה לבם ויכלו לחזור לבית המקדש. וכן אפשר שיהיה לעתיד נס כזה קודם הגאולה כמו שאמרו חז"ל⁴ מעמיד עליהם מלך כהמן בו' שנס זה הכנה לגאולה:

קימו וקבלו בו' להיות ענשים בו' (אסתר ט. כז) ובתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה בו' (שם כח). ומה זה שבח הגדול שקיבלו עליהם מעשה זו: אבל הענין הוא על פי מה שאמרו חז"ל¹ הדר קבלוה בימי אחשורוש. פירש רש"י² מאהבת הנס בו'. ותוספות³ מקשים הא מקודם הקדימו נעשה לנשמע. ולמה הוצרך לכוף עליהם הר כניגית. אבל באמת המגיד מראשית אחרית הוא ראה וידע כי לא יארו בכתייהם. כאשר חכמים הגידו⁴ קלקלתם נעשה הזהרו בנשמע. ועל ידי שכפה עליהם הועיל אחר כך לקבל השמיעה. גם שקלקלו הנעשה בחטא הידוע. מול זאת אמרו הדר קבלוה בימי אחשורוש נראה שניתקן עתה בימי פורים קלקול הנעשה. לכן הימים נזכרים ונעשים. ולכן המצוה לענג הגוף. ואיתא בזהר הקדוש⁵ כי בפורים מתקנים על ידי עונג כמו ביום הכפורים על ידי עינוי ע"ש. וכמו ביום הכפורים נגמר הכפרה ואמר סלחתי. והוא על ידי תשובה במ' יום שעל זה נתקן ימי אלול לתשובה מיראה. וכמו כן בחדש אדר מאהבה ושמחה זוכין לתשובה ועל ידי שנתקן העשיה לכן המצוה במשתה ושמחה:

וישב מרדכי אל שער המלך בו' (אסתר ו. יב). אמרו חז"ל¹ ששב לשקו ותעניתו. פירוש וישב ששב בתשובה. כי כן דרך הצדיק על ידי שעוז לו ה' יתברך. מכניע עצמו ביותר על ידי הבושה מלפניו יתברך. ומרדכי נצטער שגרם הוא כל הגזירה². ועתה עשה לו ה' יתברך חסד כזה. נתבייש עוד יותר. ושב. כי ודאי אין התשובה על ידי הבושה כמו מקודם. שיש ב' הכנעות. א' על ידי שפלות. והב' על ידי גדלות כמו שכתבנו במקום אחר³. וזהו ההפרש בין הצדיק לרשע ובתיב (אסתר ה. ט) ויצא המן בו' שמח וטוב לב על ידי הסעודה. וזה היה מפלתו. אבל במרדכי נאמר וישב⁴ כנ"ל. עוד נראה כי מרדכי ידע שה' יתברך יעזור לבני ישראל בוודאי כמו שכתוב⁵ רוח והצללה בו'. וכן כתוב (אסתר ה. א) ידע את כל אשר נעשה בו'. רק שכן דרך כל הצדיקים שאף שיודעין הישועה מכל מקום יכולין לצעוק בלב שלם ממש כמו אם לא היה יודע. ולמי שאינו כן אין מראין לו הישועה באמת. וזה תליא באמונה שלימה שמבטל כל השכל לה' יתברך ויודע ומאמין שאין סתירה מכל זה שהישועה בא על ידי צעקת האדם. אף כי ה' יתברך לא יעזוב בני ישראל בלי ספק. מכל מקום צריכין לצעוק בעת צרה כמו שכתוב (ירמיה ל. ז) עת צרה בו' וממנה ישוע:

תשועתם היית לנצח¹. שהיה ישועה בזמן ההסתרה. לחזק כל הדורות השפלים. להודיע שכל קוץ לא יבושו אפילו אותן שאינם ראויין. מכל מקום החוסים בהקב"ה לעולם לא יבושו. וכן כתוב (תהלים לא. כח) חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה' בו'. פירוש² אפילו מי שאינו ראוי:

מוקפין נראה שחשובין יותר. כי עיר המוקפת חומה בעת מלחמת יהושע. היתה תחת קליפה יתירה ממלכי כנען. וזה סימן שיש בה קדושה יתירה. לכן כשנכבשה הארץ היה בעיר המוקפת חומה קדושה יתירה. כדאיתא³ עשר קדושות הן. ולכן כיון שניצולו היהודים המוקפין ולא נתעורר קליפת העיר על ידי המן וסייעתו הוא שמחה יתירה:

תשועתם היית לנצח ותקותם בכל דור ודור¹. כי התשועה בפורים היה לדורות עולם. כמו שהגזירה היתה להשמיד כל היהודים. ממילא גם הנס היה לכל הדורות. והרי קיום כל זרע ישראל הכל על ידי נס הזה. ואיתא² כי הגזירה היתה גם בשמים כן על בני ישראל. והקב"ה עשה זה הנס בלי זכות ישראל. רק מצד שאנחנו עמו וחוסים בו תמיד. לכן עליו להושיע לנו בעת צרה. ולכן זה היום טוב נותן כח ועוז ותקוה לבני ישראל בגלות לבטוח בו מצד שמיחידים אנחנו אליו. ונראה שלכך תקנו לבסוס עד דלא ידע בו³. להראות שאין היום טוב מצד זכות ישראל. ולכן נקרא פורים על שם הפור כי הגורל הוא סימן שכך היה ראוי מכל צדדי הטבע ותגבורת כח הסטרא אחרא על ידי עונותינו. ורק בחסדו ה' יתברך הצילנו. ולכן קבלו אחר זה התורה בלב שלם כמו שכתוב⁴ הדר קבלוה בימי אחשורוש. כי מקודם החטא הקדימו בני ישראל נעשה לנשמע. וזכות זה עומד לבני ישראל תמיד כדאיתא במדרש⁵ על פסוק (ישע' י. יב) זרעו לכם לצדקה. כי בני ישראל זורעין במעשה הצדקה ומצות למעלה ורועותם קיימת לעד. וזכות זה עמד להם שנתעוררו מהקב"ה בנס לבטל מעשיהם מגודל אהבה שהראה להם הקב"ה בעת צרה. ואיתא⁶ כי פורים כמו יום הכפורים וביום הכפורים⁷ כן באין למעלה מהטבע על ידי ביטול הגוף אכילה ושתייה ועניתם על ידי זה באים לעלמא דחירות. ויש בו סליחת עונות. כמו כן בפורים על ידי משתה ושמחה יכולין לבוא גם כן לזה בעור עליון שלא מצד מעשינו:

הרב ק"ק
ס' ז' ו'
אמר ר"א

19 **במגילה** נקראו ישראל רק בשם יהודים. כי זה השם לעולם בישראל. אפילו בדורות השפלים. שכופרין בעבודה זרה ומודים אל האמת. וזה בחינת יהודה שנקראו בני ישראל על שמו כדאיתא במדרש ויחי¹. וזה שכתוב (צפניה ג. יב) והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה'. וזהו שם יהודה הו' רומז על דלות ושפלות ה'ל עליו כל השם על ידי שחסה בשם ה'. וזה הרבותא ליהודים היתה אורה ושמחה וישועה. שדרשו² על התורה והמילה ותפילין. שהם שהיו במדריגה הפחותה. וכו' להרגיש אותן האורות של התורה והמילה והתפילין והמועדות. ששורש שלהם לישראל בכח האבות. ושם יהודים למטה משמות יעקב וישראל. ואף על פי כן זכו לאותן האורות:

20 ¹² "יהודה" אתה יחיד אויב - יהו כל אויב נקראין על שמך: אין אדם אומר ראובני אבא, שמעוני אבא אלא יהודי אבא" (בר"ר צ"ח. ז).

הודיע שכל קוץ לא יבושו ולא יכלמו לנצח כל החסידים בו'. מתוך שורש הפורים, שחזרו וקבלו או ברצון את התורה, (שבת פ"ח.). הולך ונמשך עיקר התקומות התורה בכל איכויות הגלות הזאת. וכמו שיסוד הפורים קבע את הקבלה-ברצון של התורה. שהיא מתקימת לעד. כן ראוי שיהי' הוא נצחי ולא יפסק לעולם. כדחז"ל בירושלמי (מגילה פ"א ה"ה). כי הגרם למה שקבלוה בימי אחשורוש ברצון הוי', מפני שכל עיקר פגם המעשים שלהם הוי' מצד שנאת אומות-העולם להם ע"י ריתוקם מהם וזרותם להם. וכיון שהראה להם הקב"ה שנגזרה הגזירה אחרי שנהנו מסעודה של אותו רשע והשתחוו לצלם לפנים (מגילה י"ב.), ראו כי קרבת העמים היא לא להועיל ורק ד' ית' הוא שומר ישראל. ועל כן קבלוה למפרע. כי נתברר, כמו טעות מעיקרא. שבאמת גם מאז מקדם השקו בחורה. ונראה שחיוב השכרות בפורים, כדחז"ל (שם ז:.) חייב איניש לבסומי בפוריא וכו', ג"כ מכוון לזה. שעיקר איסור השכרות הוא, מפני שבהסתלק הדרכת כח השכל יש לחוש לפגנת רצונו של אדם לרע ותועבה ח"ה. אבל בפורים נשפע על כל ישראל שפע רצון של קבלת התורה. ובו ביום מאיר על כל איש ישראל בחזקת בחורת ד' אור רצון אמתי לבחור בחורה ובדרכי, ועל כן מראים שאפילו בשכרותו אינו סר מדרך ד', מפני שפגמימות רצונו הוא פונה לטוב. ובקרבת אלהים אך טוב לישראל. שתי בד' אלהים מחסי לספר כל מלאכותיך.